

Johdanto

Valmisteilla oleva sote- ja maakuntauudistus myllertää toteutuessaan perusteellisesti julkisen hallintomme tehtävät, ohjauksen ja talouden. Uudistuksen piiriin kuuluvista organisaatioista jäljelle jäävät kunnat ja valtio. Muut lakkaavat, mukaan lukien valtiollinen alue- ja paikallishallinto. Maakunnat muotoutuvat meidän oloissamme täysin uudenaikaisina toimijoina.

Läheskään kaikkia uudistuksen vaikutuksia ei voida nähdä etukäteen, mikä asettaa toimeenpanolle poikkeuksellisen suuret haasteet. Samalla se edellyttää herkkyyttä muuttaa pelisääntöjä – lainsäädäntöäkin – mikäli valitut ratkaisumallit osoittautuvat toimimattomiksi. Uudistus on siis myös seuraavan hallituksen työpöydällä – haluttiinpa sitä tai ei.

Kuntatalouden ennakoitavuuden voidaan olettaa kasvavan sote-kustannusten siirtyessä maakunnille. Samalla kuntien talouden liikkumavara supistuu, kun toiminnan volyymit pienevät. Suhteellisen velkaantuneisuuden kasvu ja rahoitukseen liittyvät riskitekijät aiheuttavat suuria kysymysmerkkejä kuntatalouden toiminnalle ja tulevaisuuden investoinneille.

Kuntien rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmän uudistaminen on myös seuraavan hallituksen agendalla. Kuntien tulopohjaa sekä valtionosuusjärjestelmän toimintalogiikkaa on syytä arvioida kuntien uudistuvaa roolia vasten. Omaisuusjärjestelyjen kompensaaation toimivuus myös käytännössä sekä tukipalveluiden järkevä organisointi olisi viisainta ratkaista jo tänä keväänä eduskunnassa.

Samaan aikaan kuntien rooli kasvun, elinvoiman ja työllisyyden edistämisessä korostuu. Kunnilla on tähän jo pelkästään yleisen toimialansa puitteissa runsaasti mahdollisuuksia sekä verotulojen myötä selvät kannusteet. Työnjako ja toimivat yhdyspinnat maakuntien kanssa vaativat sopimista, mutta myös valmiutta kasvupalvelumallin uudelleentarkasteluun.

Näitä ja muita kuntien talouden ja uudistuvan toimintaympäristön keskeisiä kysymyksenasetteluja nostetaan esille tässä Kuntaliiton asiantuntijoiden laatimassa julkaisussa. Tarkoitus on hahmotella näkymiä, kipukohtia ja haasteita muutaman seuraavan vuoden perspektiivillä.

Julkaisu pohjustaa osaltaan myös seuraavan vaalikauden asialistaa. Varsinaiset Kuntaliiton tavoitteet uutta hallitusohjelmaa varten valmistellaan vuorovaikutteisesti ja hyväksytään myöhemmin kuluvan vuoden aikana.

Julkaisu on tarkoitettu ensi sijassa kuntien luottamushenkilöille ja muille päättäjille, mutta uskon siitä löytyvän virkistävää luettavaa myös talousasiantuntijoille.

Kiitos tekijöille, iloa lukijoille!

Kuntatalolla helmikuussa 2018

Timo Reina, varatoimitusjohtaja